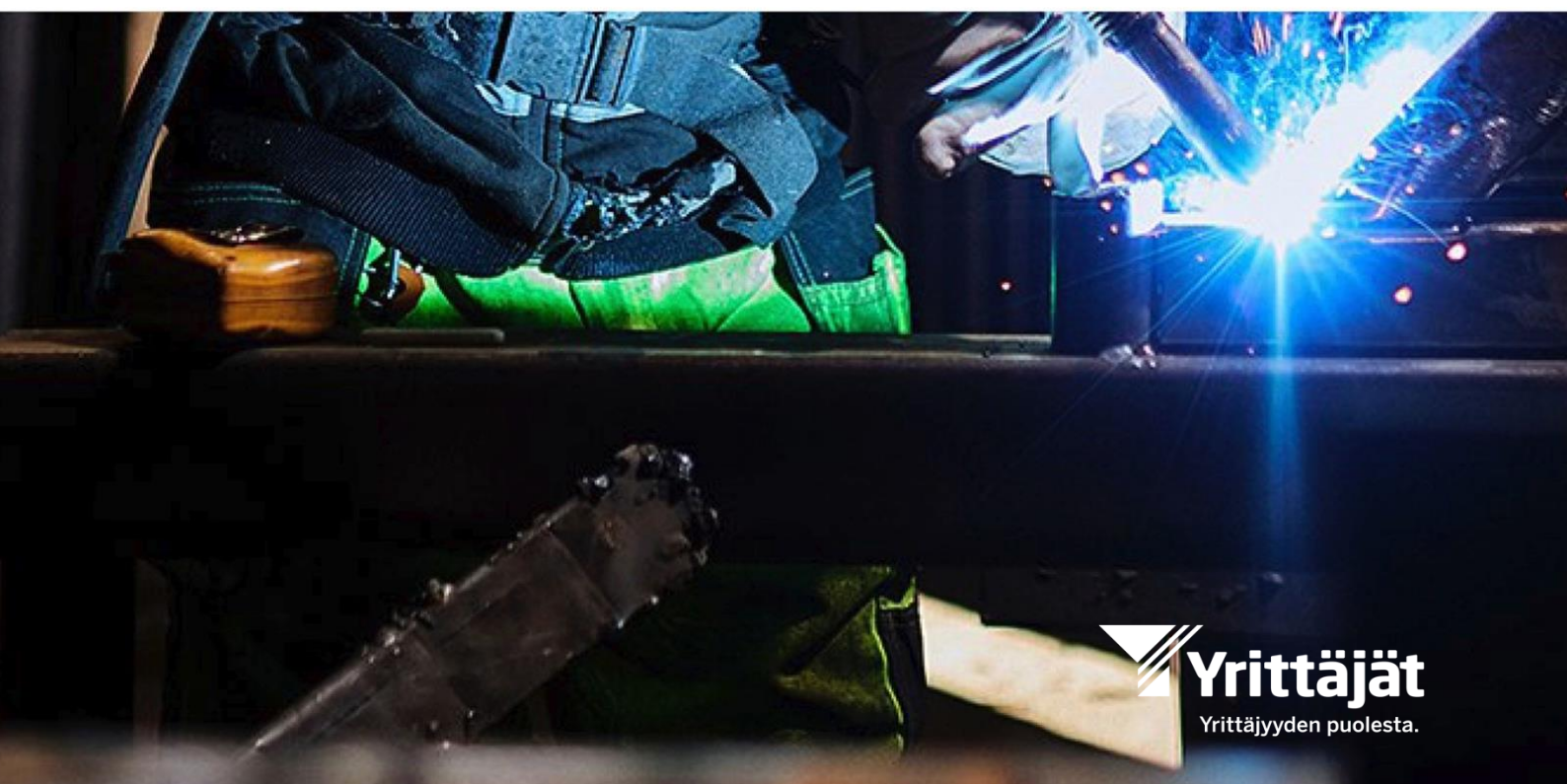

Yrittäjien teollisuuspoliittinen ohjelma

Hallitus hyväksynyt 14.1.2025

Sisällys

YHTEENVETO YRITTÄJIEN EHDOTUKSISTA TEOLLISUUSPOLIITTISIKSI TOIMIKSI	2
1. Esipuhe	4
2. Teollisuuspolitiikan oppia maailmalta	6
2.1 EU:n teollisuuspolitiikka	6
2.2 Suomen vertailumaiden teollisuuspoliittisia ratkaisuja	9
3. Teollisuuden ja teollisuuspolitiikan vaiheita Suomessa	15
3.1 Teollisuuspolitiikan vuosikymmenet Suomessa	15
3.2 Uuden teollisuuspolitiikan näkymä	15
4. Yrittäjien uusi teollisuuspolitiikka	17
4.1 Verotus ja rahoitus	17
4.2 Kasvun ja viennin tukeminen	20
4.2.1 Innovaatioympäristön kehittäminen, TKI ja kasvu	20
4.2.2 Yritysten kasvu ja kansainvälistyminen nostettava elinkeinopolitiikan päätavoitteeksi	22
4.3 Työmarkkinat, työvoiman saatavuus ja maahanmuuttopolitiikka	23
4.4 Luovan talouden ja palvelujen merkitys on kasvussa	25
4.5 Vihreän siirtymän mahdollisuudet	26
4.6 Kaavoitus ja luvitus – sääntely	27
4.7 Alueellinen ja paikallinen teollisuuspolitiikka	28
4.8 Toimiva ja tehokas logistiikka	29
5. Lopuksi	31

Julkaisija **Suomen Yrittäjät**
PL 999, 00100 HELSINKI
puhelin 09 229 221
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

YHTEENVETO YRITTÄJIEN EHDOTUKSISTA TEOLLISUUSPOLIITTISIKSI TOIMIKSI

1. Työn määrän lisääminen ja työn tekeminen entistä kannustavammaksi
 - Laskemme ylimmät marginaaliverot 50 prosenttiin.
 - Uudistamme sosiaaliturvasääntelyä nykyistä kannustavammaksi.
 - Vahvistamme yritysten halukkuutta palkata työntekijöitä ja siksi tuemme henkilöperusteisen irtisanomisen helpottamisesta.
 - Helpotamme työperäistä maahanmuuttoa ja sujuvoitamme maahanmuuton prosesseja.
 - Luovumme työllistämistä hankaloittavasta saatavuusharkinnasta.
2. Julkinen ja yksityisen sektorin uusi yhteiskuntasopimus kasvun tukemiseksi
 - Teemme kaavoituksen ja luvituksen nykyistä sujuvammaksi. Käsittelyyn säädetään maksimiaika ja sanktiot päätösten myöhästymisestä.
 - Lisäämme tuomioistuimien resursseja valitusprosessien sujuvoittamiseksi ja valitusten ennakkoseulontaa.
 - Toteutamme puhtaan liikenteen edellytykset teollisten keskittymien ja vientisatamien välillä.
 - Vahvistamme korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä tutkimuslaitosten palveluroolia yritysten kehittämishubeina.
 - Avaamme julkiset hankinnat reilulle kilpailulle. Tehdään hankintojen yhteydessä markkinakartoitukset ja -vuoropuhelut sekä suositaan innovatiivisia ratkaisuja.
3. Tuemme yrittäjyyteen kannustavaa ilmapiiriä Suomeen
 - Toteutamme pitkäjänteisen yrittäjyyskasvatuksen ohjelman varhaiskasvatuksesta korkeakoulutasolle saakka.
 - Toteutamme tutkintoja pienemmät opintokokonaisuudet ja joustavoitamme opintopolkua.
4. Yritysten kasvuun ja investointeihin kannustavat toimet
 - Kannustamme investointeihin laskemalla yhteisveroasteen 18 prosenttiin.
 - Varmistamme pääomaverotuksen keinoin, että yrittäjillä ja omistajilla on tuntuvat kannustimet investoida kasvuun ja tuottavuuteen.
 - Jatkamme koneiden, kaluston ja muun niihin verrattavan irtaimen käyttöomaisuuden korotettujen poistojen ainakin vuoteen 2030 asti.
 - Toteutamme yritysten verohyvityksen jo yli miljoonan euron investoinneille.
 - Selvitämme tehokkaimpia keinoja parantaa julkisten rahoittajien mahdollisuuksia osallistua tuotteistamiseen, kaupallistamiseen sekä pilotti- ja demonstraatiohankkeisiin sekä niiden skaalaamiseen liittyvien riskien jakamiseen
 - Pidennämme tappioiden vähennyskelpoisuutta 10 vuodesta 20 vuoteen.
 - Edistämme eri keinoin kotimaista omistajuutta.
5. Luomme entistä houkuttelevamman toimintaympäristön investoinneille
 - Varmistamme riittävän puhtaan energian saatavuuden joka puolella Suomea perustana teollisille investoinneille.

- Tuemme teollisten keskittymien kasvua toteuttamalla erityistalousohjelman.
 - Huolehdimme, että EU:n teollisuuspolitiikka ei suosi vain suuria jäsenvaltioita vaan myös suomalaisilla yrityksillä on mahdollisuudet hyödyntää EU-rahoitusta.
6. Julkiset yrityspalvelut tukemaan nykyistä tehokkaammin kasvua ja kansainvälistymistä
- Perustamme Team Finland Akatemian julkisten vienninedistäjien kanssa kouluttamaan yrittäjiä kasvuun ja kansainvälistymiseen.
 - Turvaamme Team Finland -palvelupolun maakunnista maailmalle.
 - Edistämme suomalaisten yritysten ilmasto- ja ympäristöteknologian ja kiertotalousratkaisujen vientiä kehittyviin maihin hyödyntämällä kehitysyhteistyön instrumentti-valikoimaa.
 - Luomme Business Finlandille ja jatkossa myös elinvoimakeskuksille uuden startup- ja pk-yrityksille suunnatun kasvun alkuvaiheen tuki-instrumentin (päivitetty versio innovaatioasetelistä).
 - Rakennamme vahvan yhteyden TKI-investointien ja vienninedistämisen kesken.
 - Koulutamme pk-yritykset vastuullisuustyöhön ja kehitämme pk-yrityksille selkeän vastuullisuusraportoinnin.
 - Otamme huomioon digitaalisen kaupan kasvupotentiaalin ja tuemme yrityksiä huomioimaan digitaalisen kaupan mahdollisuudet osana kasvua.

1. Esipuhe

Viimeaikaiset geopolitiikan kriisit ovat muuttaneet voimakkaasti talouden toimintaympäristöä Suomessa ja koko maailmassa. Tarve strategisen autonomian vahvistamiseen on heijastunut kaupan avoimuuteen ja ylikansallisten arvoketjujen toimintaan. Talousblokkien välisessä taistelussa on korostunut kriittisten raaka-aineiden ja murrosteknologioiden rooli keskeisenä strategisena voimavarana.

Muutosten myötä valtion rooli ja koordinaatio yrityssectorilla on vahvistunut. Valtion tuet ja protektionismi ovat kasvussa. Suuret maat ovat lähteneet miljarditukien avulla tukemaan omaa teollisuuttaan ja houkuttelemaan uusia yrityksiä. Muutokset ovat ongelmallisia yritysten kilpailuasemalle erityisesti pienissä Suomen kaltaisissa avotalouksissa.

Suomen on pakko löytää uusia teollisuuspoliittisia instrumentteja pysyäkseen mahdollisimman kilpailukyisenä. Samalla on rehellisesti käytävä läpi omat heikkouktemme. Suomi todellakin tarvitsee voimakasta kasvua. Vuonna 2024 Suomen bruttokansantuotteen kasvu oli maailman maista 10 heikoimman joukossa. Kuilu moneen tärkeimpään verrokkimaahan, kuten Ruotsiin, Norjaa ja Tanskaan, on edelleen kasvussa.

Olemme riippuvaisia pienestä määrästä suuryrityksiä. 2019 Suomen 100 suurinta viejää muodosti lähes 60 prosenttia Suomen viennistä. Pk-yritysten osuus viennissä ja osallistumisessa globaaleihin arvoketjuihin on Suomessa alhainen OECD:n keskiarvoon verrattuna. Haavoittuvuuttamme lisää se, että merkittävä osa arvonnisästä tulee muutamalta hitaasti kasvavalta sektorilta. Lisäksi elinkeinorakenteemme on perinteisesti nojannut valmistavaan teollisuuteen.

Elinkeinoarakenteemme heikkous on näkynyt muun muassa matalana tuottavuutena ja viennin heikkona kehityksenä samalla, kun monissa verrokkimaissa vienti on kasvanut voimakkaasti. Suomen talous supistui ja investoinnit vähenivät 4,2 prosenttia vuonna 2023.

Yritysrakenteen ja kotimaisen omistajuuden monipuolistamiseksi ja vahvistamiseksi sekä teollisuuden kasvun edistämiseksi Suomelle on ensiarvoisen tärkeää varmistaa edellytykset mikro-, pk- ja keskisuurten yritysten kasvulle aktiivisen omistajuuden ja kansainvälistymisen tukemisen kautta. Teollisuuspoliittisen strategian keskiössä ovat kasvuhakuiset, työllistävät ja vientiin tähtäävät yritykset, jotka pyrkivät lunastamaan paikkansa globaaleissa arvoketjuissa.

Suomi tarvitsee nyt rohkeita ratkaisuja tulevaisuuteen. Maailmanlaajuisessa kilpailukykykymittauksessa Suomi oli tänä vuonna sijalla 15, kun aikaisempina vuosina Suomi on ollut kymmenen parhaan joukossa. Suomesta on vuosikausia yksinkertaisesti puuttunut kasvu. On alettu puhua jo toisesta menetetyistä kasvun vuosikymmenestä.

Maailmalta löytyy esimerkkejä siitä, miten politiikalla luodaan kannusteita yrittäjyyteen, kasvuun, työntekoon ja investointeihin. Hyvä esimerkki on Ruotsi, jonka bruttokansantuote on kasvanut reaalisesti 36 prosenttia 2005–2023. Suomessa vastaava luku on kahdeksan prosenttia. Selkeällä ja kannustavalla politiikalla ihmiset, pääomat ja yritykset viihtyvät maassa.

Suomessa ajattelutapa kasvuun pitää yksinkertaisesti muuttua. Kun meillä joku puhuu kasvun kannusteita, seuraava asiantuntija kritisoi toimenpiteiden tulonjakovaikutuksia. Asioita viilataan parempaan suuntaan niin vähän, että kukaan ei huomaa muutoksia. Maan on kuitenkin vaikea vaurastua ilman, että yksilöt maan sisällä vaurastuvat.

Tarvitsemme myös kriittistä keskustelua innovaatiojärjestelmän kehittämisestä. Ovatko Suomen julkiset innovaatiopanostukset tuottaneet tarpeeksi tulosta ja vaikuttavuutta? Ovatko korkeakoulut liian kaukana innovaatioista ja yrityksistä? Kehitteleekö julkinen sektori innovaatioita itse ilman yrityksiä?

Annammeko ympäröivän maailman muokata meitä ja olemmeko kuin lastu laineilla vai rakennammeko itse itsellemme tulevaisuuden? Yritysten aineettomat investoinnit ovat keskeisessä asemassa tarvittavan osaamisen ja kyvykkyyksien rakentamisessa, erityisesti liittyen digitalisaation tarjoamiin liiketoimintamahdollisuuksiin ja tuottavuusetiin. Näkyykö tämä Suomen teollisuuspolitiikassa?

Tässä visiopaperissa keskitytään erityisesti politiikkatoimenpiteisiin, jotka vaikuttaisivat Suomen teollisuuden tulevaan kasvuun ja menestykseen. Samalla kuitenkin korostetaan, että teollisuus itsessään on palveluvaltaistunut ja teollisuus ei viihdy maassa, jossa ei ole vahvaa luovaa potentiaalia sekä ihmisillä viihtyisää ja virikkeellistä elinympäristöä.

Harri Jaskari
johtaja
Suomen Yrittäjät

2. Teollisuuspolitiikan oppia maailmalta

2.1 EU:n teollisuuspolitiikka

Euroopan unionilla on ollut teollisuuspolitiikkaa eri muodoissaan sen perustamisesta lähtien, mutta tarkat strategiat ovat kehittyneet ajan myötä. Varhaisvuosina teollisuuspolitiikka keskittyi pääasiassa jäsenvaltioiden yhteistyön ja integraation edistämiseen keskeisillä aloilla kuten hiilen ja teräksen tuotannossa.

Vuosikymmenten aikana EU:n teollisuuspolitiikka on laajentunut kattamaan laajemman valikoiman aloja ja tavoitteita. Esimerkiksi Euroopan yhtenäismarkkinoiden luominen 1993 pyrki helpottamaan tavaroiden, palveluiden, pääoman ja työvoiman vapaata liikkuvuutta EU:n sisällä, edistäen siten teollista kilpailukykyä.

Hiljattain EU on kehittänyt kohdennetumpia teollisuusstrategioita vastatakseen nouseviin haasteisiin, kuten digitalisaatioon, ilmastonmuutokseen ja globaaliin kilpailukykyyn. Erityisesti viime vuosina eurooppalainen teollisuussektori on kohdannut kriisejä kriisien (korona, energiakriisi, Venäjän hyökkäyssota) perään.

Euroopan kohtaamat kriisit ovat herättäneet EU:n tarkastelemaan kriittisesti teollista asemaansa kansainvälisellä kentällä. Toimitusketjujen vaikeudet, kriittisten raaka-aineiden sekä puolijohdekomponenttien saatavuusongelmat sekä kiristynyt kansainvälinen kilpailu ja ilmapiiri ovat muun muassa näyttäneet, miten riippuvainen Eurooppa on sen ulkopuolisista toimijoista.

Suurten kilpakumppaneiden erilaiset teollisuuspoliittiset toimet, kuten Yhdysvaltojen *Inflation Reduction Act* (IRA), ovat lisänneet painetta Euroopan teollisuudelle uudistua ja kykyä vastata näihin sen kilpailukykyä horjuttaviin haasteisiin. EU onkin muuttanut valtiontukipolitiikkaansa mittavasti ja mahdollistanut jäsenvaltioiden aggressiivisen valtiontuen vastatakseen USA:n ja Kiinan massiivisiin yritystukiin.

Suuri kysymys on se, miten Yhdysvaltojen toimenpiteet muuttuvat Donald Trumpin toisella presidenttikaudella. Luovutaanko voimakkaista valtiontuista vihreän siirtymän investoinneille? Korvataanko ne laajemmin tullimuureilla?

Unionin sisällä suuret jäsenvaltiot Saksa ja Ranska ovat hyödyntäneet höllentynyttä lainsäädäntöä, mikä ei ole ollut mahdollista köyhemmille tai pienemmille jäsenvaltioille kuten Suomelle.

Luvut kuvaavat hyvin kilpailun vääristymistä. Vuosina 2011–2021 aikana Suomi on antanut valtiontukia yrityksille 28,6 miljardia euroa. Saksassa vastaava tuki yrityksille on ollut 540 miljardia euroa, Ranskassa 275 miljardia, Italiassa 108 miljardia, Ruotsissa 46,4 miljardia ja Tanskassa 44,3 miljardia euroa.

Vaarana vapautuvassa valtiontukipolitiikassa on, että tulevaisuudessa vain valtiontukia avokätisesti jakavat suuret jäsenvaltiot onnistuvat houkuttelemaan teollisuutta ja investointeja niiden mukana.

Teollisuuden keskittyminen on hyödynnettävissä olevan potentiaalın ja resurssien tuhlaamista ja siitä voi myös kehittyä turvallisuusriski geopoliittisen ilmapiirin kiristyessä. Lisäksi teollisuuden keskittyminen tarkoittaa myös eurooppalaisten alueiden koheesiokehityksen heikentymistä. Suomi on korostanut, että nykyiset valtiontuet ovat EU:n perustamissopimuksen vastaisia. Perussopimus sanoo, että kilpailua sisämarkkinoilla vääristävät tuet ovat kiellettyjä. Suomen pitää huolehtia, että EU:n teollisuuspolitiikka ei suosi vain suuria jäsenvaltioita vaan myös suomalaisilla yrityksillä on mahdollisuudet hyödyntää EU-rahoitusta.

EU on pyrkinyt lisäämään myös koko yhteisön kilpailukykyä. Vastauksena Yhdysvaltojen IRA:lle EU ehdotti 2023 nettonollateollisuussäädöstä (NZIA), jossa Euroopalle asetetaan sääntely- ja investointiehdot, joiden avulla on mahdollista edistää, säilyttää ja houkutella puhtaiden teknologioiden valmistajia ja tuotantokapasiteettia. Kilpailuetua yrityksille on pyritty saamaa esimerkiksi nopeutetun lupaprosessin avulla.

Komissio on vuodesta 2018 lähtien nimennyt Euroopan yhteistä etua koskevia tärkeitä hankkeita, IPCEI-hankkeita, joiden komissio näkee olevan avainasemassa toteuttamassa EU:n strategisia tavoitteita. Hankkeilla tuetaan kriittisiksi ja tärkeiksi nähtyjä teollisuudenaloja, kuten akku-, vety- ja puolijohdealoja.

Euroopan komissio esitteli uuden teollisuusstrategian 2020. Strategia voidaan jakaa kolmeen keskeiseen toiminta-alueeseen: 1) eurooppalaisille yrityksille vakaa toimintaympäristö, 2) Euroopan strateginen riippumattomuus sekä 3) vihreää ja digitaalista siirtymää tukeva toimintamalli.

Vuoden 2024 helmikuussa EU-puheenjohtajamaan Belgian tukemana 73 eri yritystä 20:ltä eri teollisuudenalalta julkaisi Antwerpenissa julistuksen, jossa ne osoittavat täyden tukensa eurooppalaiselle teollisuussopimukselle ja sen tavoitteille kestävän kehityksen, kilpailukyvyn sekä häiriönsietokyvyn saroilla.

Julistus korostaa virtaviivaisempaa lainsäädäntöä, raaka-aineomavaraisuutta, kestävien tuotteiden kysyntää ja innovaatioita. Lisäksi peräänkuulutetaan vahvan julkisen rahoituksen tarvetta, esimerkiksi paljon energiaa vaativien alojen puhtaan teknologian käyttöönottoa tukevan rahaston muodossa.

EU:n teollisuusstrategiassa tunnustetaan pk-yritysten rooli merkittävänä innovaation moottoreina ja siksi ne otetaan huomioon kaikissa teollisuusstrategian toimitissa. Tätä toteutetaan puuttamalla entistä tehokkaammin sääntelystä

aiheutuviin rasitteisiin. Strategiassa pk-yrityksiä hyödyttäviä toimia ovat yritysten maksukykyä ja maksuviivästyksiä ehkäisevät toimet.

Näiden toimien lisäksi komissio julkaisi 2020 uuden pk-yritysstrategian, joka sisältää toimia eurooppalaisten pk-yritysten tukemiseksi kaksoissiirtymässä ja rahoituksen saamisessa. Näitä ovat siirtymä kestäväan ja digitaaliseen talouteen, hallinnollisen taakan vähentäminen, markkinoille pääsyn edistäminen sekä pk-yritysten rahoituksen parantaminen.

Eurooppalaisen elinkeinoelämän mielestä EU:n tulisi jatkossa keskittyä lisää yhteismarkkinoiden esteiden purkamiseen ja huomioida lainsäädännössä paremmin pk-yritysten monimuotoisuus. BusinessEurope pyysi maaliskuussa 2024 uutta EU:n teollisuuspoliittista strategiaa, "*European Industrial Deal*", joka laadittaisiin yhteistyössä EU-instituutioiden ja eurooppalaisten sosiaalipartnereiden kanssa.

Eurooppalaiset teollisuusyritykset kaipaavat erityisesti lisää toimintavarmuutta. EU:n on valittava toimia, joilla vakaa toimintaympäristö palauttaisi teollisuuden toimijoiden luottamuksen panostaa ja investoida yrityksiinsä enemmän, mikä puolestaan edistäisi kilpailukykyä sekä aikanaan tuottaisi uusia innovaatioita. Tunnistettuihin esteisiin lukeutuvat muun muassa jäsenvaltioiden toisistaan poikkeava rahoitusta koskeva lainsäädäntö sekä erot osaamisen tunnistamisessa.

On oleellista kysyä, mihin EU:n toimivaltuudet ulottuvat teollisuuspolitiikassa, sillä EU:lla ei ole mandaattia vaikuttaa kaikkeen teollisuutta koskevaan politiikkaan. Esimerkiksi verotuksellisissa asioissa päätäntävalta on jäsenvaltioilla.

Erytiesi Mario Draghin EU:n kilpailukykyä käsittelevä raportti antaa suuntaa Ursula von der Leyenin toisen komission agendalle peräänkuuluttaen entistä paremmin koordinoitua EU-tason teollisuuspolitiikkaa. Uusi komissio aikoo olla "investointien komissio" ja EU-rahoituksen keinovalikoima on yksi sen prioriteetteja. Draghin raportissa huomioidaan myös, että suurin osa EU:n sisäisen kaupan tulevasta kasvusta tulee palveluihin.

Investointien rahoituksen rinnalla keskeinen kysymys on ilmastotavoitteiden ja kilpailukyvyyn yhteen kytkeä sekä *Clean Industrial Deal*, joka näyttää pysyvän *Green Dealin* viitoittamalla tiellä. Energiaverkot ja energian hinta ovat EU-keskustelun keskiössä.

EU:n teollisuuspolitiikka kaipaa kauaksi katsovaa ja strategista otetta Euroopan kriisinkestävyyden ja strategisen autonomian parantamiseksi. On myös tärkeää tunnistaa riskit, jotka liittyvät tiettyjen voittajateollisuuksien vahvaan tukemiseen. Kannattaako näihin ns. voittajateollisuuksiin investoida mittavasti julkista rahaa, jos niiden toiminta ei ole kansainvälisesti kilpailukykyistä ilman tukitoimia?

Jatkossa EU:n teollisuuspolitiikkaa tulisi kehittää suuntaan, jossa luotaisiin yksityisille investoinneille selkeät ja kannustavat kehykset rahoittaa kriittisten alojen tutkimus- ja kehitystyötä, eikä niinkään antaa jäsenvaltioille lisää mahdollisuuksia vääristää kilpailua tukitoimenpiteiden avulla.

EU:n teollisuuspolitiikan tulevaisuus vaikuttaa jatkossakin keskittyvän vihreän siirtymän ratkaisujen kehittämiseen sekä strategiseen autonomian ja turvallisuuden vahvistamiseen. Euroopalla tuskin on mahdollisuuksia kilpailla suorissa valtiontuissa Kiinan ja Yhdysvaltojen kanssa, joten sen tulee perustaa teollisuuspolitiikkansa muiden vahvuuksien varaan.

Euroopan pitäisi ottaa oppia myös USA:n yritystukijärjestelmästä. Yhdysvalloissa keskitytään mahdollisiin hyötyihin ja Euroopassa taas riskeihin. Yritystukijärjestelmä on selvästi yksinkertaisempi ja yritykset saavat rahoituksen nopeasti käyttöönsä. Yritykset voivat myös veroilmoituksessa ilmoittaa, että he katsovat olevansa oikeutettuja johonkin tiettyyn tukeen, jolloin he voivat tehdä ylimääräinen vähennyksen verotuksessaan.

USA:n teollisuuspolitiikka myös painottaa nykyisten teknologioiden laajamittaista hyödyntämistä, kun taas EU:n tuet keskittyvät innovointiin ja uusien teknologioiden varhaiseen käyttöönottoon.

2.2 Suomen vertailumaiden teollisuuspoliittisia ratkaisuja

Koska Suomi tulee häviämään perinteisessä valtiontukikilpailussa aina suurille jäsenvaltioille, tulee uutta lainsäädäntöä odotellessa hyödyntää muita keinoja pärjätä muiden jäsenvaltioiden kanssa käytävässä teollisuuskilpailussa.

Näitä keinoja voivat olla vakaa ja ennakoitava toimintaympäristö, turvallisuus, kestävät ja edulliset energianlähteet, korkea koulutusaste, toimiva infrastruktuuri sekä kehittyvät teollisuudenalat kuten vetytalous, puolustusteollisuus ja T&K-toiminta. Lisäksi pitää olla kykyä ja rohkeutta panostaa alueelliseen ja paikalliseen elinkeinopolitiikkaan sekä rakentaa hyvää yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin välille.

Suomi näyttää häviävän myös EU-tukien hakemisessa. Ruotsissa tukihakemuksista 20 prosenttia menee läpi, Suomessa selvästi alle viidennes saa tukea. Pienemmissä yrityksissä Suomessa saattaa olla erittäin hyviä innovaatioita, mutta niiltä puuttuvat kansainväliset verkostot.

Suomen onkin analysoitava vertailukelpoisia ja menestyneitä maita ja alueita, millä keinoilla kyseiset maat ovat onnistuneet omassa kasvu- ja teollisuuspolitiikassaan. Voisiko Suomi oppia jotain uutta näiltä mailta?

Pohjois-Norjan erityistalousalue

Norja on pyrkinyt viime vuosikymmeninä tekemään Finnmarkista ja pohjoisimmasta Norjasta myönteisen kehityksen alueen. Tavoitteena on ollut saada erityisesti nuoret vastavalmistuneet muuttamaan maaseudun kuntiin luomalla taloudellisia houkuttimia ja etuja.

Aluekehitystuet ovat kohdistuneet suoraan henkilötasolla muuttajille. Tukimuotoja ovat alempi tulovero (18,5 %, muualla Norjassa 22 %), opintolainan alaskirjaus (maksimissaan 20 % lainan kokonaismäärästä), ylimääräinen Finnmark-verovähennys, sähkön arvonlisäveron nollaus ja ilmainen päiväkotikiikatti kaikille lapsille. Hankkeen alussa myös työnantajat olivat vapautettuja työantajamaksuista.

Tutkijat ovat havainneet, että väestönkato tukialueilla on ollut hieman pienempi kuin muilla syrjäseuduilla. Vuonna 2012 tehty selvitys osoitti, että 10 prosenttia yliopistoista valmistuneista hyödynsi mallia vähentääkseen opintolainaa. Heistä, jotka hyödynsivät opintolainojen alaskirjausta ja verovähennyksiä, jopa 91 prosenttia jäivät kuntiin vielä viiden vuoden jälkeen.

Negatiivisen kehityksen suurta kierrettä toimenpiteet eivät ole kuitenkaan kyenneet muuttamaan. Norjan väkiluku oli 1986 4,16 miljoonaa ja 2023 5,49 miljoonaa, eli väkiluku kasvoi 32 %. Vastaavasti asukasluku Tiltaksson talousalueella oli 1986 97787 ja 2023 92379, joten väkiluku laski saman aikaa Pohjoisimman Norjan alueella 5,5 prosenttia toimenpiteistä huolimatta. Voi tietenkin kysyä, miten paljon väestö olisi vähentynyt ilman mainittuja tukitoimenpiteitä.

Bilbaon alueen uudistus

Bilbaon kaupunki sijaitsee pohjois-Espanjassa, Baskimaan alueella. 1990-luvulla vanha teollisuuskaupunki oli menettänyt valtavasti työpaikkoja ja nuorisotyöttömyys oli 50 prosenttia. Samaan aikaan ETA:n baskiseparatistit olivat aktiivisia, eikä Bilbao houkutellut esimerkiksi matkailijoita.

Yritys "Bilbao Ría 2000" perustettiin vuonna 1992. Yrityksen tavoitteena oli uudistaa ja kehittää Bilbaon kaupunkia ja sen ympäristöä. Bilbao Ría 2000 on voittoa tavoittelematon yritys, joka on tulos julkishallinnollisten tahojen yhteisestä halusta tehdä yhteistyötä koko Bilbao alueen uudistamiseksi.

Bilbaon erityistalousalueen keskeisenä tavoitteena on ollut muuttaa Bilbao raskaan teollisuuden kaupungista moderniksi ja kestäväksi kaupunkikeskukseksi, joka houkuttelee sekä paikallisia että kansainvälisiä investointeja ja matkailijoita.

Alueen uudistus koostui useasta hankkeesta ja toimenpiteistä, joilla pyrittiin edistämään taloudellista kasvua, kaupunkisuunnittelua, infrastruktuurin kehittämistä ja alueen elinvoimaisuutta. Hankkeisiin kuului muun muassa satama-alueen

uudistaminen, teollisuusalueiden kunnostaminen, asuinalueiden rakentaminen, julkisen liikenteen kehittäminen sekä kulttuurikohteiden ja matkailun edistäminen.

Bilbaon uudistus oli valtava määrä eri hankkeita, joilla oli sama päämäärä ja paikallispoliitikkojen vahva tuki. Kysymys ei ollut vain isosta päätöksestä rakentaa Guggenheim kansainväliseksi vetonaulaksi. Tärkeää oli huomioida myös muut vetovoimatekijät sekä nopea ja helppo logistiikka eri kohteiden välillä.

Ennen Guggenheimin rakentamista uusittiin esimerkiksi kaupungin raitiolinjat ja metrojärjestelmä, satama siirrettiin pois keskustasta ja ränsistyneet talot purettiin joen varrelta. Hankkeen myötä Bilbao on noussut yhdeksi Baskimaan tärkeimmistä talouskeskuksista sekä merkittäväksi kulttuurin ja matkailun kohteeksi.

Irlannin 2000-luvun talouskasvu

Irlannin rakennemuutos köyhästä agraariyhteisöstä kansainvälisen kaupan ja monikansallisten yritysten Euroopan pääkonttoreiden maaksi alkoi 1990-luvulla. Kasvun mahdollisti alussa yhdistelmä sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä. Ulkoiset tekijät olivat mm. globaalin kaupan kasvu, Yhdysvaltojen talouden kasvu, EU:n sisämarkkinoiden synty ja EU-tukien piiriin pääseminen.

Samaan aikaan Irlannin hallitus teki sisäisiä strategisia linjauksia, kuten päätöksen verojen madaltamisesta niin palkansaajien kuin yritysten osalta (yritysvero 12,5 %). Valtio myös sopi palkkojen korotuksen hillitsemisestä kolmikantaisesti työnantaja- ja ammattiyhdistysliittojen kanssa vakauttaakseen työmarkkinoita.

Maassa tehtiin myös monia muita toimenpiteitä. Näitä olivat erittäin tiivis yhteistyö julkisen ja yksityisen sektorin välillä innovaation ja taloudellisen kehityksen edistämiseksi, määrätietoinen työ teollisuuden monipuolistamiseksi, investoinnit osamiseen ja tutkimukseen (2023 Irlannin valtio investoi tutkimukseen ja kehitykseen noin miljardi euroa).

Irlannissa teollisuuspoliittisten tukien osuus on kokonaisuudessaan selvästi pienempi kuin muissa vertailun kohdemaissa. Pienemmät verotuet selittyvät Irlannin alemmalla yhteisöverokannalla.

Alhaisen yritysverotuksen ja monipuolisten toimenpiteiden lisäksi Irlannin valttikorttina on nuori koulutettu väestö sekä Brexitin jälkeen myös asema ainoana englanninkielisenä EU- ja euromaana. Irlannin talouskasvu on vaihdellut nopeiden harppausten ja hitaiden jaksojen välillä 1990-luvulta lähtien. Vuonna 2020 Irlanti oli ainoa EU-maa, jonka talous kasvoi (BKT +5,9 %).

Slovakian teollisuuspuistot

Slovakia tarjoaa ulkomaisille ja kotimaisille sijoittajille mahdollisuuksia teollisuuspuistoissa ja -alueilla, erityisesti Länsi- ja Itä-Slovakiassa. Teollisuuspuistot ovat osa Slovakian rakennemuutosta, ja niiden rakentamista rahoitetaan kansallisista, alueellisista ja Euroopan resursseista.

Teollisuuspuistot tarjoavat monipuolista infrastruktuuria, kuten sähkö-, kaasu- ja vesihuoltoa, tietoliikennettä ja tietysti tieverkostoa. Lisäksi sijoittajat voivat hakea valtionapua ja hyödyntää maksuttomia konsultaatioita liiketoiminnan tukemiseksi.

Ohjelmaa toteutetaan erityisesti alueilla, joilla on korkea työttömyysaste. Vuosien 2004 ja 2013 välillä myönnettiin 102 miljoonaa euroa 25 teollisuuspuiston rakentamiseen. Tämän jälkeen niiden suosiota on kasvatettu vastaamaan sijoittajien kasvavaan kysyntään.

Puistojen ansiosta on syntynyt tuhansia uusia työpaikkoja, vaikka 2020 alusta lähtien koronapandemia vaikutti myös näiden puistojen työntekijämäärään. Esimerkkejä yrityksistä, jotka ovat sijoittuneet näille alueille, ovat muun muassa Foxconn, Jaguar Land Rover, Getrag-Ford ja Samsung.

Singaporen talousihme

Singaporesta tuli itsenäinen valtio 1965. Maan ensimmäisellä pääministerillä Lee Kuan Yewilla oli visio, jolla maa nousisi kukoistukseen työn, yritteliäisyyden ja nopean talouskasvun avulla. Singapore on asukasmäärältään Suomen kokoinen. Maassa ei ole juurikaan luontoa eikä luontoresursseja. Valtion kontrolli on erittäin tiukka ja sananvapaudesta ei voi puhua sen pohjoismaisessa merkityksessä.

Singapore on kuitenkin erittäin korkean tulotason maa, jossa talouskasvu on ollut enemmän sääntö kuin poikkeus viime vuosikymmenten ajan. Singapore on tärkeä teollisuustuotteiden vientimaa ja kansainvälisen kaupan sekä pankki- ja rahoituspalveluiden keskus. Singaporessa on erittäin korkea koulutustaso ja ammattitaitoisia työntekijöitä.

Talouskasvu on Singaporen yhteiskuntapolitiikan ehdoton kärki. Eri ministeriöt ja yhteiskunnan toimijat on johdonmukaisella tavalla kytketty tavoittelemaan yhteistä visiota vahvasta ja yhtenäisestä elinkeinoelämän puolesta puhuvana valtiona. Virastoilla ja ministeriöillä on kaikilla selkeä oma rooli prosessissa. Näin ollen valtiolla ja sen toimilla on tärkeä (ja vaikuttaa olevan myös ohjaava) rooli elinkeinoelämän menestymisen turvaamisessa.

Suomen uusimmassa hallitusohjelmassa viitataan ”Singaporen siltatyömallin kokeiluun”. Tämä tarkoittaa, että työntekijällä olisi mahdollisuus neuvotella työnantajan kanssa esimerkiksi alimman eläkeiän saavutettuaan uudet kevyemmät vaatteet ja työehdot. Vahva kolmikanta oli maan kasvupolitiikan menestymisen

keskeinen perusta kuitenkin rajautumatta työpolitiikkaan vaan myös kasvupoliittikan muihin ulottuvuuksiin.

Singaporen teollisuuspolitiikkaan tutustuessa esille nousee jatkuvasti viranomais-
tahojen saumaton yhteistyö talouskasvun turvaamiseksi, ministeriöiden tarkat ja
selkeät roolit kokonaisuudessa, vahvat investoinnit tutkimukseen, kehitykseen ja
innovaatioon sekä korkea koulutustaso ja osaava työvoima.

Elinkeinoelämän tukena on myös vahva valtio-omisteinen taho, joka tekee kaik-
kensa elinkeinoelämän investointien helpottamiseksi. *The Singapore Economic
Development Board* (EDB) on valtiollinen virasto työ- ja elinkeinoministeriön alai-
suudessa. EDB on vastuussa strategioista, jotka parantavat Singaporen roolia
globaalina bisneksen, innovaation ja osaamisen keskuksena.

Virasto tukee Singaporessa toimivia yrityksiä usein eri tavoin. He auttavat esimer-
kiksi maahan asettuvia yrityksiä erittäin tehokkaissa lupa- ja tukiprosesseissa,
hyödyntävät verkostoja, tuottavat tietoa ja auttavat yrityksiä löytämään valtion tu-
kiprosessien äärelle parantaakseen yritysten tuottavuutta.

Verotuksen keinot ovat käytössä myös Singaporessa. Tulovero on maassa kor-
keimmillaan 22 prosenttia, eikä pääomavero ole käytössä. Yritysverotus on tasa-
veroinen, 17 prosenttia, kuitenkin vähennyksien jälkeen minimaalista. Esimerkiksi
uusia yksityisomisteisia yrityksiä kannustetaan tietyin reunaehdoin antamalla
kolme vuotta verovapautta.

Etelä-Amerikan teollisuuspuistot

Chilessä, Chilen ja Perun rajan vapaavyöhykealueella, toimiva Parque Industrial
Chacallutan -teollisuusalue tarjoaa arvonlisäverovapauden ensimmäisen myynnin
yhteydessä, alennuksen tuontiveroon sekä saapuvien tavaroiden noutopalvelun
yritysten käyttöön. Lisäksi vapaavyöhykelakiin liittyy tuloverovapautuksia tuotan-
toon liittyen. Alueella toimiville yrityksille tarjotaan bonuksia työvoimalle sekä in-
vestointi- ja uudelleeninvestointibonuksia investoinneista tuotantoprosesseihin.

Muut teollisuuspuistot Chilessä houkuttelevat yrityksiä pääasiassa sijainnin, infra-
struktuurin ja erilaisten palveluiden avulla. Näihin palveluihin kuuluu esimerkiksi
yhteiskäyttötiloja, ravintoloita, pankki, terveysasema ja koulu.

Argentiinassa sijaitseva teollisuuspuisto Parque Industrial San Franciscon tarjoaa
sinne sijoittuville yrityksille verovähennyksiä mm. tuloverosta, leimaverosta, kiin-
teistöverosta, työllisyys- ja energiatuesta, kauppa- ja teollisuusverosta, rakennus-
verosta ja veden ja sähkön kulutuksesta.

Etelä-Korean teollisuuspolitiikka

Etelä-Korea on yksi harvoista maista, jotka ovat onnistuneet muuttamaan alkupe-
räisen maatalouteen perustavan taloutensa yhdeksi maailman johtajavaksi teolli-
suusvallaksi. Onnistumisen taustalla ovat vaikuttaneet Etelä-Korean hallitusten
aktiivinen rooli sekä niiden tarjoamat tukitoimet ja kannustimet teollisuudelle.

Erityisesti siirtyminen kevyestä teollisuudesta raskaaseen ja kemialliseen teolli-
suuteen, kuten teräkseen, laivanrakennukseen ja petrokemiaan, on vauhdittanut
kasvua ja edistänyt integroitumista ulkomaisille markkinoille.

Etelä-Korean teollisuuspolitiikassa merkittävää oli alkuvaiheessa viisivuotiset ta-
loudellisen kehityksen suunnitelmat. Hallitukset tukivat teollisuuden alojen kasvua
monin eri toimenpitein, kuten kotimaisen teollisuuskapasiteetin luomisella, koulu-
tuksen kehittämällä ja infrastruktuurin rakentamisella.

Vahvaa valtiovetoisuutta kuvaa se, että viime vuosikymmeninä jokainen uusi pre-
sidentti on määritellyt omat teollisuuspoliittiset tavoitteensa. 1990-luvulla presi-
dentti Kim Dae-jung asetti tavoitteekseen kehittää Etelä-Koreasta maailman joh-
tavaa kommunikaatioteknologian osaajaa ja tietoyhteiskunta. Vuonna 2008 presi-
dentti Lee Myung-bak julisti Korean uudeksi kansalliseksi strategiaksi vihreän
kasvun, kun taas vuonna 2013 presidenttinä aloittaneen Park Geun-hyen strate-
giana oli luova kasvu.

Suuryritykset, kuten Samsung, LG Electronics ja Hyundai Motor, ovat myös mer-
kittävässä teollisuuspoliittisessa roolissa. Etelä-Korean hallitukset ja suuryritykset
ovat yhdessä sitoutuneet kehittämään vientivetoista teollisuutta tulevaisuuden vi-
sioissaan. Suuryritysten tuote- ja kehityspanostukset ovat merkittäviä.

Etelä-Korean kilpailukyky perustuu ennen kaikkea strategiseen innovaatiopolitiik-
kaan ja merkittäviin panostuksiin TKI-rahoituksessa. Etelä-Korean T&K-rahoituk-
sen kasvattamiseen on jatkunut vuodesta 2003 yhtäjaksoisesti. Etelä-Korea oli
vuonna 2019 maailman toiseksi eniten TK-toimintaan panostava maa BKT:hen
suhteutettuna (4,77 %).

Tämä muutos on ollut merkittävä, sillä tulot asukasta kohden Etelä-Koreassa ovat
jatkovasti kasvaneet ja talouskasvu on ollut voimakasta viimeisten kuuden vuosi-
kymmenen aikana. Vuonna 1960 Etelä-Koreassa tulot asukasta kohden olivat
pienemmät kuin useimmissa Afrikan maissa, kun taas 2023 ne vastasivat Rans-
kan tasoa. Vienti on ollut keskeinen tekijä tässä kehityksessä ja sen edistäminen
on ollut tärkeä osa Etelä-Korean teollisuuspolitiikkaa.

3. Teollisuuden ja teollisuuspolitiikan vaiheita Suomessa

3.1 Teollisuuspolitiikan vuosikymmenet Suomessa

Teollisuuden toimintaympäristöä ja kilpailuedellytyksiä tukevalla politiikalla on Suomessa pitkät perinteet. Sotien jälkeen valtio toteutti aktiivista teollistamispolitiikkaa osana uudelleenrakentamista ja loi perustan monille nykyisille teollisuuden keskittymille.

Panostukset kohdistettiin valituille aloille valtion ohjauksessa. Teollistamishankkeet ja valtion omistaman teollisuuden kasvu olivat keskeisiä elementtejä. Tavoitteena oli luoda vahva kotimainen teollisuus sekä vähentää riippuvuutta ulkomaisista tuontituotteista.

1960- ja 1970-luvuilla teollisuuspolitiikassa korostui klusteriajattelu, jossa saman toimialan yritykset, koulutuslaitokset ja tutkimuslaitokset yhdistyivät. Esimerkiksi metsäteollisuus ja metalliteollisuus saivat vahvaa tukea valtion taholta.

1980- ja 1990-luvuilla elinkeinorakenteen diversifiointi nousi politiikan keskiöön. Valtion rooli alettiin ymmärtää enemmänkin mahdollisuuksien luojana ja korostettiin innovaatioita ja teknologioita. Innovaatiopolitiikasta tuli Suomen teollisuuspolitiikan ydintä.

2010-luvulla Suomi kohtasi haasteita teollisuussektorin uudistumisessa. Perinteisten toimialojen, kuten metsäteollisuuden, oli sopeuduttava markkinoiden ja teknologian muutoksiin. 2000-luvulla Suomen teollisuuspolitiikka onkin ollut innovaatiopolitiikkaa, mutta viimeaikaiset kehityskulut ja kriisit ovat herättäneet tarpeen pohtia asiaa uudelleen.

3.2 Uuden teollisuuspolitiikan näkymä

Vuoden 2024 aikana Suomessa valmisteltiin uusi teollisuuspoliittista strategia ja se luovutettiin poliittiseen käsittelyyn joulukuussa. Strategiassa todetaan, että uudet teollisuuspoliittiset toimet tulevat olemaan sekä horisontaalia, uudistumista tukevia toimenpiteitä, joilla kehitetään teollisuuden toimintaympäristöä, että myös kohdennettuja, tietyille toimialoille kohdistettuja toimenpiteitä.

Hallitus linjasi teollisuuspoliittisia toimenpiteitä jo huhtikuun 2024 kehysriihen kasvupaketissa. Suurille teollisille investoinneille lanseerattiin verohyvitys, jossa yritys saa vähentää osan investointikustannuksistaan yhtiön maksettavaksi tulevasta yhteisöverosta. Toisena toimenpiteenä oli valtion kotimaista pääomasijoitus- ja yritysrahoitustoiminnan tehostaminen Suomen Teollisuussijoitus Oy:n vahvistamisen kautta.

Energiaverkkoja hallitus vahvistaa huolehtimalla Fingridin ja Gasgridin investointikyvystä. Energiaverkot eivät saa muodostua markkinoiden tarvitsemien investointien pullonkaulaksi missään päin Suomea. Valtion T&K-panostukset halutaan kasvattaa kehyskauden loppuun mennessä 3,75 miljardiin euroon vuodessa.

Teollisuuden toimintaympäristön kehittämiseksi hallituksen suunnitelmat ovat mitattavat. Merkittäviä ovat esimerkiksi luvituksen sujuvoittaminen, logistisen kilpailukyvyen vahvistaminen, kasvuyrittäjyyden ohjelma sekä työmarkkinauudistukset.

Uudella teollisuuspolitiikalla näyttää olevan neljä eri osatavoitetta: 1) Tukea vahvojen teollisuudenalojen uudistumista niiden tuottavuuden ja jalostusarvon kasvattamiseksi sekä kilpailukyvyen vahvistamiseksi, 2) edistää uusien alojen vahvistumista merkittäviksi kasvualoiksi monipuolistamaan elinkeinorakennetta, 3) saada Suomeen investointeja vahvistamaan teollista perustaa ja 4) varmistaa teollisuuden tarvitsemien osaajien saatavuus.

Arviot puhtaan siirtymän investointitarpeista Suomessa 2050 mennessä vaihtelevat yli 100 miljardista eurosta (3,3 miljardia euroa/vuosi) jopa 242 miljardin euron lisäinvestointeihin (8 miljardia euroa/vuosi). Globaalilla tasolla tarkasteltuna lisäinvestointien tarpeen on arvioitu olevan vuosittain jopa 3 500 miljardia dollaria.

Suomen vahvuus on mahdollisuus lisätä voimakkaasti puhtaan sähkön tuotantoa teollisuuden kasvaviin tarpeisiin. Tämä edellyttää markkinoille uskottavaa näkymää siitä, että Suomi tavoittelee kasvua puhtaasta taloudesta ja sillä on tahtotila luoda tälle suotuisa toimintaympäristö. Lupauksia investoinneista antaa Googlen ilmoitus uudesta datakeskuksesta Pohjois-Pohjanmaalle ja Kainuuseen sekä Rio Tinton, Mitsubishin ja Vargasin suunnitelma alumiinisulatosta Kokkolan seudulle.

VTT:n mukaan Suomella on merkittäviä mahdollisuuksia neljällä teknologiaosaamisen alueella, kun otetaan huomioon globaali markkinapotentiaali, kansallinen osaamis pohja, kansalliset resurssit sekä suomalaisten yritystoimijoiden määrä ja kyvykkyys. Alueet ovat langattomat tietoverkot, kvanttiteknologia ja mikroelektronikka sekä puolijohteet, uudet biopohjaiset materiaalit ja bioteknologia sekä energiamurros ja vety.

Teknologianeuvottelukunnan työssä on taas tunnistettu suositeltavaksi seuraavat teknologia-alueet: tekoäly, ohjelmistoteknologiat, kvanttiteknologia, radio- ja tietoliikenne, autonomiset järjestelmät, kehittynyt valmistus, hiilineutraali energia ja energian varastointi, uudet materiaalit, biotekniikka, tietoturva ja luottamuspalvelut, tietoturva ja luottamuspalvelut sekä seuraavan sukupolven ruokateknologia.

Teollisuuspolitiikan tehtävänä on tukea liiketoiminnan ja viennin kasvua, erityisesti korkean lisäarvon toiminnoissa sekä yritysten ja toimialojen kilpailukyvyen ja uudistumisen edistäminen. TKI-politiikan suhteen tämä luo tarpeen ulottaa TKI-

toimia riittävän pitkälle tukemaan yritysten kehittämien uusien ratkaisujen viemiseksi markkinoille. Käytännössä tämä tarkoittaa TKI-rahoituksen suuntaamista uusien ratkaisujen testaamiseen ja toimivuuden demonstrointiin sekä osallistumisesta näiden ratkaisujen markkinoille viemiseen liittyvien riskien jakamiseen.

Hallitus korostaa, että kyse ei ole yleisestä elinkeinopoliittisesta strategiasta vaan erityisesti vientiteollisuuden vahvistamisesta, kuitenkin huomioiden sen kiinteä kytkeytyminen muihin toimialoihin.

4. Yrittäjien uusi teollisuuspolitiikka

Yrittäjien näkökulmat uuteen teollisuuspolitiikkaan liittyvät kolmeen päälähteeseen: asiantuntijahaastatteluihin, kirjalliseen aineistoon Suomesta ja maailmalta sekä eri puolella Suomea järjestettyihin ”teollisuuden iltanuotioihin”.

Aineksia teollisuuspolitiikan keinoiksi on pyritty ottamaan myös kansainvälisistä vertailuista. Kuten luvussa 2 kuvataan, eri maiden teollisuuspolitiikka on vaihdellut hyvinkin huomattavasti ja kasvuun on päästy hyvinkin erilaisilla keinoilla.

Tyypillisiä teollisuuspolitiikan ääripäitä ovat olleet hyvin keskusjohtoista ja ohjattua mallia toteuttava Etelä-Korea, markkinataloutta ja alhaista verotusta korostavat Irlanti ja Singapore sekä aluepolitiikkaan keskittyvät Norja ja Slovakia.

4.1 Verotus ja rahoitus

Suomessa ehdotukset kasvuun kannustavasta verouudistuksesta törmäävät kerta toisensa jälkeen vasta-argumentteihin tulonjakovaikutuksista ja julkisen talouden haasteista. Maan on kuitenkin vaikea vaurastua ilman, että myös siellä olevat yksilöt voivat vaurastua.

Veroedut ovat kuitenkin toimineet talouden kasvun lähteenä esimerkiksi Irlannissa ja Singaporessa. Tulovero Singaporessa on korkeimmillaan 22 prosenttia ja yhteisövero on Irlannissa pitkään ollut 12,5 prosenttia.

Kansainvälisten investointien välisessä kilpailussa yhteisöverokannan taso on keskeinen tekijä yrityksen harkitessa, mihin valtioon sijoittautua. On kuitenkin syytä ottaa huomioon, että verotus ja sen taso on vain yksi yritysten sijoittautumispäätöksiin vaikuttava tekijä.

Veroympäristön osalta laajemmin on tärkeää, että veropolitiikka on ennustettavaa ja johdonmukaista ja että pääomaverotus kannustaa yrittäjiä ja omistajia investoimaan kasvuun ja tuottavuuteen. Erityisesti sijoittautumis- ja investointipäätösten osalta merkityksellistä on pitkän aikavälin näkymä: veropolitiikan poukkoilevuus on haitallista.

Suomen nykyistä 20 prosentin yhteisöverokantaa voidaan pitää varsin kilpailukykyisenä, mutta yhteisöverokannan kehitystä kilpailijamaissa on seurattava. On myös syytä harkita yhteisöverokannan laskemista ennakoivasti 18 prosenttiin.

Laajan verokannan laskun sijasta Orpon hallitus on tähän mennessä päätenyt pistemäisiin verohuojennuksiin. Vuoden 2024 kehysriihessä hallitus päätti suurten teollisten yritysten investointihyvityksestä, jota voidaan käyttää esimerkiksi akku- ja vetyhankkeisiin sekä fossiilivapaaseen terästeollisuuteen.

Kehysriihipäätöksen perusteella pk-yritykset jäävät verotuen ulkopuolelle. Taloustutkimukset (Koski&Fornaro, 2022) löytävät näyttöä siitä, että T&K-tukien kohdentaminen pienille ja keskiuurille yrityksille tuottaisi suurimmat hyödyt.

Lisäksi Etlan tutkimuksen perusteella T&K-verohuojennusmalli, joka tarjoaisi isoille yrityksille vähemmän verotukia kuin pk-yrityksille, vähentäisi huomattavasti verotukimallin rasiusta julkiselle taloudelle.

Voidaan perustellusti kysyä, onko yksi suuryrityksen suurempi teollisuuspoliittinen investointi parempi kuin kymmenen pienempää.

Pk-yritysten merkittävä rooli elinkeinorakenteessa ja teollisuuspolitiikassa sekä osana vihreää siirtymää tulee tiedostaa. Se tulee siksi ottaa myös asianmukaisesti huomioon mahdollisista verokannusteista päätettäessä.

Mikro- ja pk-yritysten kasvua on ratkaisevasti hidastanut rahoituksen saannin vaikeutuminen. [70 prosenttia yrityksistä kokee Pk-yritysbarometrin mukaan rahoituksen saatavuuden kiristyneen.](#) Pankit perustelevat kielteisiä lainapäätöksiä EU:n pankkisäätelyn kiristymiselle. Etenkin suurimpien kaupunkien ulkopuolella suuren haasteen tuo myös vakuuksien likviditeetin heikkeneminen. [Erityisen vaikeaa rahoituksen saaminen on mikroyrityksille.](#) Hyväkään hanke ei helposti saa rahoitusta, mikäli vakuudet eivät ole kunnossa. Yritysten aineettoman pääoman arvoa ei Suomessa helposti noteerata. Lisäksi pankkilopailu on eri puolilla Suomea ja eri toimialoilla vähentynyt viime vuosina.

Suomeen ei ole syntynyt myöskään Ruotsin kaltaista kansankapitalismia ja sijoittajakulttuuria. Ruotsi lanseerasi jo 1970-luvulla vahvasti verotuetut kansanrahasotot. Alkuvaiheessa sijoitusten tuotoista ei tarvinnut maksaa veroja, ja palkansaaja sai jopa alennusta ansiotuloverotuksessaan. Ruotsissa muutettiin myös eläkesäästämistä niin, että 2,5 prosenttia palkasta sijoitetaan henkilön itsensä määräämään eläkerahastoon.

Alkuvaiheen yrityksille löytyy jonkin verran siemenrahoitusta, mutta kasvuvaiheen rahoituksen saaminen on jo tuskien takana. Juuri kun mikroyrityksistä olisi

kasvamassa vakavasti otettavia kasvuyrityksiä, on helpompi myydä yritys ideoineen ulkomaille.

Yrittäjät tukevat seuraavia verotuksellisia ja rahoituksellisia keinoja talouskasvun vahvistamiseksi ja vauhdittamiseksi:

- Yhteisöveron alentaminen 18 prosenttiin. Yhteisöverokannan laskua pohdittaessa on keskeistä ottaa huomioon vaikutukset yhtiöiden kokonaisverorasitukseen ja huolehtia siitä, että osinkoverotus kannustaa yrittämiseen ja riskinottoon.
- Varmistamme pääomaverotuksen keinoin, että yrittäjillä ja omistajilla on tuntuva kannustimet investoida kasvuun ja tuottavuuteen.
- Ylimpien marginaaliveroprosenttien laskeminen alle 50 prosenttiin. Työhön kohdistuvan verotuksen keventäminen mahdollistaa talouskasvun ja työllisyyden parantamisen. Marginaaliverotuksen alentaminen voi edistää ulkomaisten erityisosaajien pysymistä Suomessa ja lisätä ulkomaisten osaajien halukkuutta muuttaa työn perässä Suomeen.
- Verohyvitys jo yli yhden miljoonan euron investointihankkeille (ei vain suurille nettonollatalouteen siirtymistä tukeville teollisille investoinneille).
- Koneiden, kaluston ja muun niihin verrattavan irtaimen käyttöomaisuuden korotettujen poistojen jatkaminen ainakin 2030 asti. Lisäksi poiston määrää voitaisiin harkita edelleen korotettavaksi esimerkiksi 75 prosenttiin tai harkita jopa vapaita poisto-oikeuksia.
- Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa tulee tiedostaa pk-yritysten rooli ja painottaa suoria TKI-tukia pienille ja uusille yrityksille. Lisäksi on järkevä tarkastella vähennyksen enimmäismäärien ja vähennysprosentin kasvattamista pk-yrityksiä painottaen.
- Tappioiden vähennyskelpoisuuden pidentäminen 20 vuoteen.
- Uudenlaiset rahoitusmallit käyttöön ja joukkorahoitusmallien mahdollisuudet hyödynnettävä täysimittaisesti. Mahdollistetaan eläkerahastojen ja säätiöiden osallistuminen VC-kasvurahastoihin.
- Edistämme eri keinoin kotimaista omistajuutta.

4.2 Kasvun ja viennin tukeminen

4.2.1 Innovaatioympäristön kehittäminen, TKI ja kasvu

Yritysten uudistuminen on ratkaisevassa asemassa luomassa Suomeen talouskasvua ja hyvinvointia. Kasvu tarvitsee tuekseen saumattomasti toimivan ja tehokkaan innovaatiojärjestelmän, jossa eri osapuolet toimivat kitkattomasti kohti samaa päämäärää.

Suomessa korkeakoulupolitiikka tulisi nykyistä paremmin kytkeä innovaatiolähtöisyyteen. Kilpailukyvyn kehittämistä ja uudistumista voi nopeuttaa ratkaisevalla tavalla elinvoimaisilla yritysten ja oppilaitosten yhteisillä ekosysteemeillä.

Toimivat verkostot ja ekosysteemit haastavat perinteistä ajattelua ja toimintamalleja. Ne tuottavat uudenlaisia kannattavuutta lisääviä toimintamalleja sekä uusia liiketoiminnan kasvun aihioita, jotka varmistavat myös kasvulle tärkeiden pk-yritysten mahdollisuudet toimia ja kehittyä.

Vahvan ja tarpeeksi resursoidun perustutkimuksen lisäksi tutkimuksen ja työelämän välinen yhteistyö on elintärkeää innovaatioiden ja taloudellisen kasvun edistämiseksi. Yksi keskeinen tavoite on tukea tutkijoiden siirtymistä yrittäjyyteen tai myymään keksintönsä yrityksille. Tällä hetkellä vain seitsemän prosenttia tutkijoista ryhtyy yrittäjiksi.

Korkeakoulujen rooli on keskeinen alueellisten yrityspalvelujen tarjoamisessa, Hyvin koordinoitujen tutkimuspalvelujen tukevat innovaatiotoiminnan kaupallistamista. Yliopistojen tulee toimia alueellisesti yrittäjille yhden luukun periaatteella. Yritysyhteistyön tueksi on tärkeää sisällyttää myös kaupallistamispalveluja.

Yliopistolähtöisten innovaatioiden keskiössä ovat usein yksittäiset tutkijat tai tutkimusryhmät, joiden mahdollisuus tuottaa lisäarvoa yrityksille liittyy usein yliopistojen institutionaalisiin rakenteisiin. Nykyisin yliopisto ei kannusta meritoitumaan yritysyhteistyön kautta. Tutkijoiden vaadittu julkaisutahti pakottaa tutkijat valitsemaan akateemisen ja yksityisen sektorin välillä. Yrittäjyys ja yrityksessä työnteko on myös arvokasta tutkimustoimintaa.

Julkisia TKI-investointeja on suunnattava siten, että ne houkuttavat myös yksityisiä investointeja.

Yrittäjien keinoja:

- Luodaan strategisempia tavoitteita TKI-toiminnan kasvattamiseen korkeakouluissa nostamalla TKI-toiminnan ja korkeakoulujen kaupallistamispalvelujen painoarvoa rahoitusmallissa. Sisällytetään monivuotisen T&K-suunnitelmaan tavoitteita tulevaan korkeakouluvisioon.

- Yritysyhteistyötä on tuettava myös korkeakoulujen rahoitusmalleissa. Rahoitusmallien perusteeksi on liitettävä myös tutkijoiden yrittäjäyys ja osallistuminen yrityshankkeisiin.
- Vahvistetaan Business Finlandin resursseja ja käytetään niitä yksityisten TKI-investointien vauhdittamiseen sekä yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön lisäämiseen.
- Rakennetaan lisää alueellisia innovaatioekosysteemejä ja start up/restart up -hubeja, jotka tarjoavat resurssit, tilat, verkoston ja tuen yrittäjille ja innovoijille. Haetaan nykyistä enemmän EU-rahoitusta näille ekosysteemeille ja hubeille korkeakoulujen avulla.
- Vahvistetaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä tutkimuslaitosten palveluroolia yritysten kehittämishubeina sekä avoimina kokeilu- ja innovaatioympäristöinä. Avataan tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurien yhteistyö laajemmin pk-yrityksille ja kehitetään korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kaupallistamispalveluita yrityksille.
- Korkeakoulujen tulee tarjota yrityksille palveluja yhden luukun periaatteella, mikä helpottaa pääsyä osaajien luokse sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopalveluihin. Keskitetty palvelumalli vähentää yritysten hallinnollista taakkaa ja parantaa mahdollisuuksia löytää tarvittavat resurssit ja osaajat. Korkeakoulujen tulisi sisällyttää yritys yhteistyöhön kaupallistamispalveluja, jotka auttavat yrityksiä viemään innovaatioita markkinoille.
- Luodaan Business Finlandille ja jatkossa myös elinvoimakeskuksille uuden startup- ja pk-yrityksille suunnatun kasvun alkuvaiheen tuki-instrumentin (päivitetty versio innovaatioasetelistä).
- Kehitetään elinkeinoelämän ja julkisten yrityspalveluorganisaatioiden yhteistyönä uusia julkisten ja yksityisten rahoittajien yhteistyömalleja palvelemaan eri kokoisia ja eri vaiheessa olevia yrityksiä, erityisesti pk-yritysten kasvattamiseksi mittelstand-kokoluokkaan.
- Selvitetään tehokkaita keinoja parantaa julkisten rahoittajien mahdollisuuksia osallistua tuotteistamiseen, kaupallistamiseen sekä pilotti- ja demonstraatiohankkeisiin ja niiden skaalaamiseen liittyvien riskien jakamiseen.
- Luodaan työnantajalle opiskelijan työssäoppimisajalta maksettava kannustin, jossa huomioidaan erityisesti pk-yritykset ja niille työssäoppimisen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset. Maksatuksen toimeenpano annetaan Työllisyysrahaston tehtäväksi.

4.2.2 Yritysten kasvu ja kansainvälistyminen nostettava elinkeinopolitiikan päätavoitteeksi Suomi tarvitsee menestyäkseen kasvuun tähtääviä yrityksiä. Suomalaisen yritysten kasvu ja kansainvälistyminen tulisi asettaa elinkeinopolitiikan päätavoitteiden joukkoon. Kansainvälistymiseen tarvitaan korkeaa osaamista, hyvin kohdennettua tukea sekä kykyä lähteä laajentumaan. [Olennaista on myös hyvä maakuva ja riittävä panostus Suomen ja sen alueiden markkinointiin.](#)

Ideat ja rahoituskaan eivät riitä, jos ei ole tekijöitä. Tämä vaatii panostuksia niin koulutukseen kuin työvoiman saatavuuteen. Sen lisäksi on turvattava koulutuksen riittävä rahoitus ja muut resurssit sekä koulutuksen alueellinen kattavuus. [Erityisen tärkeää on varmistaa teknologinen osaaminen, varsinkin tekoälyn ja datan hyödyntämisen mahdollisuudet kasvun ja tuottavuuden vahvistamiseen.](#)

Työssä oppimisen edellytyksiä tulee parantaa myös yrityksissä, joissa opiskelijat harjoittelevat erilaisia työtehtäviä. Opiskelijoiden ottaminen yrityksiin on usein merkittävä investointi, johon nykyään ei ole kannustimia.

Työ ja tekijät on saatava nykyistä enemmän kohtaamaan. Julkisten yrityspalvelujen kokonaisuus on pirstaleinen, ja työvoimapalvelut ovat olleet liian erillään muusta alueellisesta yrityspalvelusta. Alueellisesti ja paikallisesti tunnistetaan parhaiten yritysten tarpeet.

Työvoimapalvelujen siirtäminen valtiolta kunnille tähtää osaltaan siihen, että työvoiman kysyntää ja tarjontaa voidaan sovittaa aiempaa paremmin yhteen esimerkiksi uusissa investointitilanteissa. Siksi on olennaista, että työllisyys- ja yrityspalveluiden välillä on vahva yhteys ja yhteistyö.

Suomi on nähtävä myös yritysten kasvualustana. Suomalaiset innovaatiot on vaikea nähdä kiinnostavina, mikäli niitä ei ole käytössä Suomessa. Valtion ja kuntien tulisi tasoittaa tietä maailmalle ottamalla käyttöön yritysten uusia ratkaisuja.

Siksi julkisia hankintoja pitää käyttää tehokkaammin uusien innovaatioiden markkinoille pääsyn tukemisessa. Ilman kotimaisia referenssejä on vaikea ellei mahdotonta päästä kansainvälisille markkinoille.

Yrittäjien keinoja:

- Perustetaan Team Finland Akatemian yhdessä julkisten vienninedistäjien kanssa kouluttamaan yrittäjiä kasvuun ja kansainvälistymiseen.
- Huolehditaan, että Team Finland -palvelupolku säilyy eheänä valtion aluehallinnon uudistamisen yhteydessä. Kytetään tulevat elinvoimakeskukset ja kunnille siirtyvät TE-palvelut tiiviisti osaksi alueellisia kuntien,

kehittämissyhtiöiden, uusyrityskeskusten, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden sekä yritysten muodostamia yrityspalveluekosysteemejä.

- Avataan julkiset hankinnat reilulle kilpailulle. Tehdään hankintojen yhteydessä markkinakartoitukset ja -vuoropuhelut sekä suositaan innovatiivisia ratkaisuja.

4.3 Työmarkkinat, työvoiman saatavuus ja maahanmuuttopoliittikka

Markkinataloudessa tarvitaan toki sääntelyä, mutta työelämän osalta Suomessa on menty liian pitkälle. Sääntelyä ja byrokratiaa on lisätty eikä ole oivallettu sitä, että tämä vaikuttaa kielteisesti sekä työnantajien halukkuuteen palkata että ihmisten halukkuuteen ottaa työtä vastaan.

Huolestuttavaa on, että työnantajayrittäjien määrä on laskenut samalla kun yksinyrittäjien osuus on Pohjoismaisessa vertailussa selvästi muita Pohjolan maita korkeampi, vaikka sekin on viime vuosina selvästi laskenut. Yksinyrittäjyys on tärkeää ja ulottaa verkostoyrittäjyyden kautta vaikutuksensa laajalle yhteiskuntaan. Silti ilmiö kertoo siitä, että työpanos hankitaan yhä useammin mieluummin toiselta yrittäjältä kuin palkkaamalla työsuhteeseen.

Suomessa on tehtävä hallitusohjelmaan kirjatut työmarkkina- ja sosiaaliturvauudistukset ja niitä on jatkettava tulevilla vaalikausilla. Työ- ja elinkeinoministeriön työolobarometri osoittaa vuodesta toiseen, että erityisesti pienissä yrityksissä tieto kulkee parhaiten ja luottamus sekä avoimuus työyhteisössä ja yrittäjän ja työntekijöiden välillä on hyvä. Tämä on hyvä lähtökohta kehittää työlainsäädäntöä joustavampaan suuntaan

Taloukasvu vaatii, että yhteiskunnassa on riittävästi työpanosta ja työ pystytään tekemään tuottavasti. Näihin kaikkiin vaikutetaan sillä, minkälaista työelämä- ja sosiaaliturvasääntelyä tehdään.

Suomessa on noin 300 000 parhaassa työiässä olevaa henkilöä, jotka eivät hae työtä eivätkä ole myöskään työttömiä. Pitkäaikaistyöttömyys pysyy korkealla myös hyvinä talouden suhdanteina. Rakenteelliset ongelmat korjaantuvat vain rakenteita muuttamalla. Tämä on tärkeää myös tämän teollisuuspoliittisen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Suomessa nykyisin arviolta 600 000 työikäisellä on puutteelliset perustaidot ja heikot oppimisvalmiudet, jotka estävät uuden oppimista ja koulutukseen hakeutumista. Oppimisen vaikeudet ovat merkittävimpiä syitä syrjäytyä työelämästä. Joka viidennelle suomalaiselle oppiminen on vaikeaa. Oppimisen vaikeudet ovat usein mielenterveys- ja päihdeongelmien sekä työkyvyttömyyden taustalla.

Tanskassa rakenteellinen työttömyys on puolet Suomen tasosta. Meillä työttömyys ei edes hyvinä aikoina laske 6-7 prosentin alapuolelle. Samaan aikaan yrityksillä on krooninen työvoimapula ja kansa ikääntyy. Yhtälö ei näin toimi.

Suomessa on tehtävä kaikki voitava sen eteen, että työllisten määrä saadaan kasvuun. Väestörakenteen takia Suomi tarvitsee jopa 40 000 henkilön työperäistä nettomaahanmuuttoa vuosittain.

Maahanmuuttajayrittäjyys tuo Suomeen runsaasti lisää elinvoimaa. Maahanmuuttajayrittäjiä oli vuoden 2023 lopussa jo 28 000. Luku vastaa Suomen yrittäjäkenttää lähes 10 prosenttia. Uudellamaalla jo lähes puolet uusista yrityksistä on maahanmuuttajien perustamia.

Työperäistä maahanmuuttoa tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti. Kokonaisuus koostuu potentiaalisten henkilöiden valinnasta, heidän kouluttamisestaan tarvittaessa, työpaikan saannissa avustamisesta sekä yhteiskuntaan integroimisesta.

Yrittäjien keinoja:

- Tehdään uudistuksia, jotka lisäävät yritysten halukkuutta palkata työntekijöitä. Yksi keskeisin näistä on hallitusohjelmassa oleva kirjaus henkilöperusteisen irtisanomisen helpottamisesta.
- Lisätään paikallisen sopimisen mahdollisuuksia kaikissa yrityksissä muuttamalla sääntelyä siten, että entistä useammasta asiasta voidaan sopia yrityksissä toisin. Mikäli työnantaja ja työntekijät haluavat sopia työehtosopimuksen määräyksestä poiketen, tämän tulee olla mahdollista.
- Osa työelämän ulkopuolella ja työttöminä olevista on saatavissa työmarkkinoille uudistamalla sosiaaliturvasääntelyä nykyistä kannustavammaksi.
- Suomi monimuotoistuu ja siksi niin viranomaispalveluiden kuin yrittäjyyspalveluiden kehittäminen vieraskielisen ja oppimisen vaikeuksista kärsivien kohderyhmän tarpeiden mukaan on elinvoimaisen yhteiskunnan edellytys.
- Työperäistä maahanmuuttoa on helpotettava, prosesseja sujuvoitettava ja luovuttava työllistämistä hankaloittavasta saatavuusharkinnasta. Viisumi- ja työlupaprosessien yksinkertaistaminen ja digitalisointi ovat tärkeitä työperäisen maahanmuuton edistämiseksi.
- Suomessa jo olevien kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden pitämiseksi Suomessa on edistettävä heidän työllistymistään Suomeen lisäämällä harjoittelu- ja lopputyöpaikkoja yrityksissä. Kehitetään korkeakoulujen ja yritysten välistä yhteistyötä kansainvälisten opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksien lisäämiseksi.

- Maahanmuuttajien työllistymisen tukeminen: kielikoulutus, mentorointi- ja tukiohjelmat sekä ulkomailla hankitun koulutuksen ja kokemuksen tunnustaminen. Korkeakouluissa tulisi tarjota ulkomaalaisille opiskelijoille yhteiskuntaan integroitumista tukevia opintoja kieliopintojen lisäksi.
- Positiivisen maahanmuuttoviestin välittäminen ja kuntien roolin korostaminen inkluusiossa. Monimuotoisuuden ja kansainvälisyyden arvojen edistäminen sekä maahanmuuton positiivisten vaikutusten korostaminen talouteen ja yhteiskuntaan.

4.4 Luovan talouden ja palvelujen merkitys on kasvussa

Luovan talouden osuus maailman bruttokansantuotteesta vastaa tällä hetkellä noin kolme prosenttia maailmankaupasta ja se työllistää noin 30 miljoonaa ihmistä. Luovan talouden kasvuvauhti on digitalisaation ansiosta tällä hetkellä varsin nopea. Eurooppa on USA:n jälkeen toiseksi suurin luovan talouden ja palvelujen markkina-alue.

Luovan talouden sosioekonomiset vaikutukset ovat moninaisia. Kulttuuri- ja luovilla aloilla työllistetään sekä luovia että ei-luovia ammattilaisia, joiden yhteispeli mahdollistaa alan kukoistamisen. Aineettomia investointeja voidaan usein skaalata verrattain pienillä kustannuksilla.

Luovat ja kulttuurialat vaikuttavat kansantalouteen monin tavoin. Ne voivat auttaa torjumaan työttömyyttä erityisesti nuorten, naisten ja vähemmistöryhmien, kuten maahanmuuttajien keskuudessa. Tämä puolestaan edistää onnistunutta sosiaalista integraatiota.

Etlän mukaan aineettomat hyödykkeet ovat keskeisessä osassa taloudellisen arvon ja yleisen hyvinvoinnin luomisessa. Aineetonta pääomaa ovat esimerkiksi brändit, data, patentit, ohjelmistot ja henkilö- ja organisaatiopääoma.

Valitettavasti tällä hetkellä Suomen aineeton pääomakanta on vain kaksi kolmasosaa Ruotsin vastaavasta. Ohjelmistoihin, tietokantoihin ja datoihin liittyvä pääomakanta on Ruotsissa nelinkertainen Suomeen verrattuna.

Teollisuuspoliittisen strategian vastauksena ei siten voi olla vain perinteisten teollisuusalojen tutkimus- ja kehitystoimintaa. Aineeton arvonluonti ja erityisesti luovat alat ovat välttämätön osa vastausta. Suomen ja Ruotsin silmiinpistävä ero on juuri panostukset aineettomiin tuotannontekijöihin.

Yrittäjien toimenpiteitä:

- Luovan alan ja palvelusektorin innovaatorahoituksen merkityksen korostamista T&K-rahoituksessa. T&K-rahoituksen kohdentaminen enemmän ai-neettomiin pääomainvestointeihin.
- Yhdistetään luovan alan ja perinteisen teollisuuden osaajat. Otetaan huomioon digitaalisen kaupan ja verkkokaupan kasvupotentiaali sekä tuetaan yrityksiä huomioimaan digitaalisen kaupan mahdollisuudet osana kasvua.
- Tuodaan perinteisiä innovaatiokeskuksia ja kulttuurikeskittymiä enemmän yhteen kiihdyttämään uusien innovaatioiden kehittymistä.

4.5 Vihreän siirtymän mahdollisuudet

Suomella on tällä hetkellä merkittäviä etuja muiden pohjoismaiden kanssa kasvaa vihreän teollisuuden mallimaaksi. Yksi näistä on puhdas energia. Teollisuudelle ja palveluille on tarjolla riittävästi puhdasta, edullista ja toimitusvarmaa energiaa.

Sekä tuuli- että aurinkovoiman kapasiteetti on Suomessa voimakkaassa kasvussa. Se houkuttelee uusia teollisia investointeja maahan. Lupaavista uusista investointialueista ovat tiedottaneet sekä Google Kainuuseen ja Pohjois-Pohjanmaalle (datakeskuksia) että Rio Tinto, Mitsubishi ja Vargas Kokkolan seudulle (alumiinisulatto).

Suomen tulee luoda otollinen toimintaympäristö energian kulutuksen joustavuutta hyödyntävien liiketoimintamallien kehittymiselle. Investoivat yritykset arvostavat vakaata, ennustettavaa ja edullista energian hintaa. Tuuli ja aurinkovoimalat tarvitsevat vastinparinaan säätövoimaa, energiavarastoja ja siirtokapasiteettia. Huoltovarmuuden ja riittävän energian saatavuuden turvaamiseksi tarvitsemme vielä vuosia myös polttoon perustuvaa energiantuotantoa.

Samoin puhdas vesi on Suomen vahvuus, joka korostuu myös teollisuuden näkökulmasta tulevana vuosina entistä enemmän. Metsien kestävä käyttö tarjoaa ratkaisuja vihreään siirtymään. Kestävä puuraaka-aineen keino vähentää riippuvuutta uusiutumattomista raaka-aineista ja tuottaa ilmastohyötyjä. Kansalliset luontoresurssimme tuovat meille suhteellista kilpailuetua, mikä tulee tunnistaa ja huomioida täysimääräisesti.

Puhdasta energiaa hyödyntävien teollisten investointien pullonkaulaksi voi muodostua kriittisten raaka-aineiden riittävyys. Raaka-aineiden riittävyttä voidaan parantaa edistämällä kiertotaloutta ja *power-to-X* (P2X) -prosesseja sekä panostamalla vaihtoehtoisten raaka-aineiden ja materiaalien tutkimukseen ja kehitykseen. Lisäksi Suomessa on keksintöjä kriittisten raaka-aineiden korvaamiseksi vaihtoehtoisilla materiaaleilla.

Kiertotalous vähentää yhteiskunnan riippuvuutta luonnosta ja uusiutumattomista raaka-aineista, koska jo kerätyt raaka-aineet ja tuotetut materiaalit pidetään käytössä mahdollisimman pitkään. Jätteen vähentäminen vähentää myös kriittisten raaka-aineiden kulutusta. Suomella on kaikki edellytykset toimia kiertotalouden mallimaana, jos saamme toimintaan yritysmyönteisen ja kehitykseen tähtäävän toimintaympäristön.

Kiertotalous sekä uudet energiaratkaisut tarvitsevat toimiakseen:

- Varmat ja ennustettavat energiamarkkinat ovat teollisuuden elinehto. Siksi on huolehdittava puhtaan energian riittävydestä, toimintavarmuudesta ja energiamarkkinan toimivuudesta.
- Suomi on vesihuollon mallimaa, mutta tämäkin kriittinen infrastruktuuri tarvitsee kunnossapitoa. Vesihuoltoverkoston kunnossapitovelka on kasvanut viime vuosina. Laadukas vesi tulee turvata myös tulevaisuudessa.
- Lainsäädännön lähtökohtana tulisi olla kiertotalouden toiminnan mahdollistaminen. Suomessa tulee ottaa tavoitteeksi, että kierrätysmateriaalien osalta vietäisiin lainsäädäntöön mahdollisimman laajasti eri jakeiden käsittely raaka-aineina jätestatuksen sijaan. Se keventäisi merkittävästi yritysten hallinnollista taakkaa ja mahdollistaisi laajemman kaupankäynnin.
- Suomen on hoidettava ja käytettävä metsiä kestävästi ja pystyttävä tieteellisesti todistamaan kestävä käyttö. Siksi koko metsäalaa koskeva digitalisaatio ja tarkan paikkatiedon hyödyntäminen turvaa metsien hoidon ja käytön kestävyyttä jatkossa entistä vaikuttavammin.

4.6 Kaavoitus ja luvitus – sääntely

Suomi tarvitsee teollisuusinvestointeja luomaan maahamme työpaikkoja, kasvua ja hyvinvointia. Investointipäätöksiin ja maavalintoihin liittyy useita punnittavia seikkoja. Yhtenä kokonaisuutena päätöksentekijät pohtivat, miten nopeasti hankkeet saadaan aloitettua.

Epävarmuus kaavamuutoksista ja tarvittavista lupapäätöksistä ei kannusta investoimaan Suomeen. Jos kaavoitus ja lupamenettelyt venyvät hyvin pitkiksi, voi investointi jäädä kokonaan toteutumatta. Siitä meillä on Suomessakin kokemusta.

Investoinnit tulisi nähdä kokonaisuutena, sillä hanke edellyttää usein sekä kaavamuutoksia että erilaisia lupia ja selvityksiä. Sekä kaavoituksella, luvituksella että valitusprosesseilla on merkittäviä vaikutuksia investointeihin, niiden rahoittamiseen sekä hankkeiden aloittamispäätöksiin. [Kuntien osaaminen investointien tukemisessa on olennaisessa roolissa.](#)

Hallitusohjelma antaa hyvät puitteet kaavoituksen ja luvituksen nopeuttamiselle: kaavatasoja ei kasvateta, kumppanuuskaavoitusta edistetään, hankkeen aloiteoikeus kirjataan lakiin ja prosesseja sujuvoitetaan. On tärkeää, että sekä luvitus että muutoksenhakuvaihe nopeutuvat ja tulevat joustavimmiksi.

Ympäristöministeriössä on laadittu esitys, jonka mukaan rakentamislupa tulisi jatkossa saada kolmen kuukauden määräajassa. Jos määräaika ylittyy lupaviranomaisesta johtuvasta syystä, luvan hakija voi saada helpotuksia lupamaksuihinsa. Myös EU:sta on tehty esityksiä, jotka edellyttävät asettamaan lupaviranomaisille erilaisia käsittelymääräaikoja.

Yrittäjien toimenpiteitä:

- Laissa asetetuilla määräajoilla olisi viranomaistoimintaa vahvasti velvoittava ja ohjaava vaikutus, mikä nopeuttaisi lupaprosesseja.
- Vaikka kaavaprosessille ei voitane asettaa laissa enimmäiskestoaikaa, on mahdollista antaa esimerkiksi hankkeen toteuttajalle arvio prosessin kestosta. Tämä on kirjattava lakiin.
- On perusteltua, että isoissa ja merkittävässä kaavahankkeissa valitusoikeus olisi jatkossakin kaikilla kuntalaisilla, mutta pienemmissä ja hankekohtaisia asemakaavoja ja kaavamuuoksia koskeviin tilanteisiin valitusoikeus rajataan asianosaisiin.
- Keinoina valitusprosessien sujuvoittamiseen tarvitaan myös tuomioistuinten resurssien lisäämistä sekä valitusten ennakkoseulontaa.
- Järjestelmä on muutettava Ruotsin mallin mukaisesti, jossa valitusoikeuden saaminen edellyttää muistutuksen tekemistä valmisteluaikana.
- Pk-yritykset ja erityisesti pienemmät toimijat eivät useinkaan tunne ympäristölupaprosessien kulkua ja sitä, mitä heiltä prosessin etenemiseksi edellytetään. Näissä tilanteissa on ensiarvoisen tärkeää, että hakija saa lupaviranomaiselta riittävää ohjeistusta ja neuvontaa.

4.7 Alueellinen ja paikallinen teollisuuspolitiikka

Yritysten sijoittumisessa on nähtävissä kahdensuuntaista alueellista kehitystä. Yhtäältä yritysverkostot hajautuvat kansallisesti ja kansainvälisesti yhä laajemmalle alueelle. Toisaalta on nähtävissä alueellisten teollisten keskittymien tai ekosysteemien vahvistumista.

Monet teollisuusalat ovat paikkasidonnaisia esimerkiksi logististen yhteyksien, energian ja raaka-aineiden saannin, alihankintaverkostojen tai osaavan työvoiman saatavuuden vuoksi.

Teollisuudessa kasvavat intressit myös erilaisten sivuvirtojen, kuten lämmön tai biogeenisen hiilidioksidin hyödyntämiseen, mikä suosii tuotantolaitosten sijoittamista maantieteellisesti toistensa lähelle. Suomen teollisuuspoliittisessa strategiassa on tunnistettu teollisuuspuistojen ja teollisten keskittymien tarjoamat mahdollisuudet teollisuuden uudistumiselle ja investointiympäristön vetovoimalle.

Suomessa alueellisia teollisia keskittymiä (tai ekosysteemejä/klustereita) on muun muassa Vaasan (energia, ympäristö), Kuopion (biolääketiede, hyvinvointi/terveys), Seinäjoen (elintarvike) ja Kokkolan (mm. puhdas siirtymä, metallien jatkojalostus) seuduilla. Teollisia keskittymiä on syntynyt myös keskusseutujen ulkopuolelle kuten metsäteollisuuteen Äänekoskella, Kemi-Tornion alueen bio-, metalli-, kaivos- ja energiasektorin yritysverkostoon sekä metsäkonevalmistuksen ympärille rakentuneeseen metalliteollisuuden verkostoon Ylä-Savossa.

Teollisuuspolitiikassa on tärkeää tunnistaa ja hyödyntää alueiden erilaiset vahvuudet ja voimavarat. Alueellisen ja paikallisen teollisuuspolitiikan tulee nojautua alueiden vahvuuksiin ja edelleen vahvistaa niiden toimialakohtaisia klustereita.

[Kyky rakentaa yhteistyötä tukevia verkostoja on aivan olennaista.](#)

Yrittäjien toimenpiteitä:

- Tehdään Suomesta investointikohde, joka tarjoaa ennakoitavan ja mahdollistavan sääntely-ympäristön edistämällä innovaatiomyönteistä sääntelyä ja sääntelykokeilujen käyttöönottoa, tulkitsemalla EU:n säädöksiä yritysmyönteisesti sekä purkamalla EU:n säädöksiä tiukempaa epätarkoituksenmukaista kansallista sääntelyä.
- Toteutetaan visio uuden sukupolven teollisuuspuistoista. Pilotoidaan uusia toimintatapoja aktiivisesti ja otetaan esimerkiksi nopean luvituksen malli ensimmäisenä käyttöön teollisuuspuistoissa. Teollisuuspuistojen osalta yhtenä mahdollisuutena on edetä myös verotukien osalta. Näiden tukien asettaminen edellyttää kuitenkin etukäteishyväksymistä komissiolta.

4.8 Toimiva ja tehokas logistiikka

Teollisuusyritykset arvioivat toimitusketjujen toimivuutta sijoittautumispäätösten yhteydessä sekä jatkuvana prosessina jo olemassa olevilla tuotantolaitoksilla.

Suomen pieni kotimarkkina ja sijainti etäällä esimerkiksi Keski-Euroopan ja Aasian markkinoista aiheuttaa selkeän kilpailuhaitan valmistavan teollisuuden toimialoille sen lisätessä logistiikkakustannuksia. Sijainnin vaikutus on vähäisempi

esimerkiksi informaatio- ja viestintäalalla, jossa logistiikkakustannusten osuus liikevaihdosta on vähäisempi.

Logistista kilpailuhaittaa tulee kuroa umpeen kilpailijoita paremmalla tuottavuudella, osaamisella ja tehokkailla kuljetuksilla Suomessa ja Suomesta. Suomi hoi-taa logistiikkansa tehokkaasti. 2023 Suomen kokonaissijoitus oli toinen 139 maan joukossa.

Yksi Suomen vahvuus logistiikan toimivuudessa on satamien hyvä frekvenssi ulkomaan satamiin. Taustalla on se, että meillä on edelleen massatavarateollisuutta, joka synnyttää paljon kuljetettavaa.

Samaan aikaan pitää kehittää rautatieyhteyksiä Ruotsin ja Norjan satamiin. Se on tärkeää myös huoltovarmuussyistä, jos laivaliikenne Itämerelle rajoittuu.

Teollisuuspolitiikassa tulee tehdä aimo harppaus kohti puhdasta logistiikkaa. Vihreän siirtymän investointien houkuttelemisen edellytyksenä on toimintavarmat, kustannustehokkaat ja mahdollisimman puhtaat logistiset yhteydet.

Digitalisaation merkitys kaikessa kuljetusliiketoiminnassa kasvaa koko ajan. Sen hyödyntäminen eri tavoin luo yrityksille kilpailuetua niin tehokkuudessa kuin asiakkaiden saavuttamisessa tai palvelemisessa. Harva yritys ei kohtaa digitalisaation eri ilmentymiä. Vielä harvempi kasvuhakuinen yritys menestyy ilman digitalisaation hyödyntämistä.

Yrittäjien toimenpiteitä:

- Teollisuuspolitiikassa on tunnistettava keskeisimpien toimialojen olennaisimmat kuljetusketjut sekä uusien teollisuuspuistojen logistiset tarpeet ja varmistettava luotettava palvelutaso kyseisille reiteille.
- Teollisuuspolitiikassa ja viennin edistämisessä tulee varmistaa puhtaan logistiikan edellytykset kilpailuetuna. Tarvitaan ripeä eteneminen käyttövoimien jakeluinfran kehittämisessä, jotta kuljetustoimijat voivat luottaa toimintaympäristöön ja investoivat uuteen puhtaaseen kalustoon.
- Kehitetään digitaalista infrastruktuuria ja huolehditaan riittävästä palvelin-, laskenta- ja tiedonsiirtokapasiteetista, jotta teollisuus pystyy hyödyntämään digitalisaation mahdollisuudet liiketoimintojen uudistamisessa ja skaalaamisessa.
- Puhtaan vedyn ja sähköpoltoaineiden osalta ensisijaiseksi tavoitteeksi asetetaan valmistus kotimaisen teollisuuden, liikenteen ja energiajärjestelmän tarpeisiin, teollisuuden uudistuminen ja korkean jalostusarvon vientiliiketoiminnan kasvu sekä investointien varmistaminen Suomeen.

5. Lopuksi

Yrittäjien teollisuuspoliittinen visio on koottu ”ruohonjuuritasolta” yrittäjien ajatusten kautta. Yrittäjiltä on kysytty, millä keinoilla kasvuinnostus lisääntyy ja mitkä ovat kasvun ja kansainvälistymisen suurimmat esteet.

Toinen tärkeä näkökulma visiossa on mikro- ja pienyrittäjälähtöisyys. On tärkeä huomioida myös ne pääosin kotimarkkinoilla toimivat alat, jotka ovat teollisuuden arvoketjuissa merkittävimpiä kotimaisen arvonlisän luomisessa.

Kolmas näkökulma on palvelualojen korostaminen teollisuuden rinnalla. Teollisuus on tuotannossaan merkittävä palvelujen käyttäjä ja myös tätä kautta vahvasti integroitunut palvelusektorin kanssa. Tämä tuo aiempaa selkeämmin esille palveluiden – erityisesti digitaalisten ja dataa hyödyntävien palveluiden – merkityksen arvonluonnissa.

Neljäntenä näkökulmana on kasvuhaluukkuus ja kasvun esteet. ETLAn tuoreen raportin tulosten mukaan yritykset siirtyvät ennemminkin pienempään kokoluokkaan kuin kasvavat suurempaan. Raskas sääntely ja halu välttää velkaantumista ovat yleisimmät yritysten kokemat esteet kasvulle.

Julkinen valta voi olla kasvun mahdollistaja tai kasvun hidastaja. Se voi esimerkiksi kehittää mahdollistavaa säädösympäristöä ja käyttää eri välineitä koulutuksen, osaajien saatavuuden, tutkimuksen, kehittämistoiminnan, innovaatioiden sekä viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen. Tähän raporttiin on koottu kasvua mahdollistavia toimenpiteitä.

Julkaisija: Suomen Yrittäjät | PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221 | toimisto@yrittajat.fi | www.yrittajat.fi